

ΕΡΑΣΜΙΑ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

ΛΟΓΩ ήθους και χαρακτήρος η δεσποινίς ΕΡΑΣΜΙΑ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ
 είνε η ζωσα παράστασις του ονόματός της. Ο έχων οφθαλμούς δια
 να βλέπη, καρδιαν δια να αισθάνηται, και νούν δια να κατανοή,
 πρό του βλέμματός της του διαυγοῦς και ἐταστικού, του γοργού
 και ειλικρινούς, του μη έχοντος να κρύψη τι άλλα και από του
 όποιου δεν δύναται να διαφύγη τι, πρό της όμιλιας της, της ζω-
 ράς και μεμετημένης, της εύθύμου και εμβροθούς, της απερίττου

καὶ λεπτιῆς, τῆς ἀνεπιδείκτου καὶ ἰσχυρᾶς ὀμιλίας καρδίας προικισμένης πλουσίως καὶ πνεύματος καλλιεργημένου ἀρτίως, πρὸ τῆς χρηστῆς καὶ ἐμπύστου ψυσιογνωμίας τῆς, πρὸ τῶν τρόπων τῆς τῶν ἀνεπιτηδεύτων ἅμα καὶ ἀμέμπτων, δὲν δύναται ἢ νὰ εἴπῃ, ἀπεροχομένης αὐτῆς, «ἂ! εἶνε ἀλθῶς Ἐρασμῖα!» Ἐρασμῖα ὄχι καθ' ἣν ἔννοιαν σπουδάζουσι νὰ εἶνε μερικαὶ δεσποινίδες καὶ κυρία θεραπεύουσαι τὴν χάριν μὲ θυσίαν τῆς σεμνότητος, τὴν φιλαρέσκειαν μὲ βλάβην τῆς ἀγνότητος, τὴν γοητείαν μὲ λήθην τῆς αἰδοῦς, ἀλλ' Ἐρασμῖα μετὰ σωφροσύνης, Ἐρασμῖα μετ' ἀγαθότητος, Ἐρασμῖα διὰ τιμῶσης αὐτὴν εὐφύας καὶ δι' ἠθικῆς διαπλάσεως ἀμιλλωμένης πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἐπίδοσιν.

Τὴν ἐνθυμοῦμαι παιδίδικν ἔτι αἰδήμονα καὶ σεμνοπρεπῆ, μὲ ἦθος σωπιτλὸν μᾶλλον καὶ ῥεμβῶδες, προδίδον βαθύτητα αἰσθήματος καὶ λαμβάνουσαν ἀλλ' ἰσχυρὰν καλλιτεχνικὴν ῥοπήν. Ἡ νεότης σήμερον καὶ ἡ κοινωνικὴ συνάφεια προσέδωκαν καὶ εἰς τὸ ἔξω αὐτῆς τὴν ἐντὸς ὀργῶσαν καὶ λάμπουσαν ζοήν, ἀλλ' αἱ ἠθικαὶ ῥοπαὶ ἀπέμειναν εἰς τὴν νεανίδα οἷα ἦσαν εἰς τὴν παιδίδικν. Ἐν καθαρᾷ καὶ ἀγνῇ οικογενειακῇ ἀτμοσφαιρᾷ, ἔτυχεν ἑνωρῖς ἀγωγῆς ἐπιμελημένης, καὶ ὑπὸ τὸ κύρος καὶ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς θρησκείας διεπλάσθη πρωίμως χαρακτήρ γινώσκων νὰ σέβηται ἑαυτὸν καὶ νὰ εὐλαβῆται τὸ καθῆκον. Καὶ ἡ θρησκευτικὴ αὐτῆ μόρφωσις προσέβη ἁρμονικῶς μετὰ τῆς ὅλης μορφώσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ὁ ἔρωσ τοῦ ἀγαθοῦ ἠδελφώθη ἐν τῇ αὐτῇ καρδίᾳ μετὰ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀλθθοῦς καὶ τοῦ καλοῦ.

Πατὴρ ἀλθθῆς καὶ τέλειος δὲν εἶνε ὁ παρέχων μόνην τὴν γέννησιν καὶ μοχθῶν ὑπὲρ τῆς ὑλικῆς συντηρήσεως καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ στοργῆς διαπύρου ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν ἠθικὸν καταρτισμόν, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν δὲ ταύτην ὁ Νικόλαος Καλλισπέρης ἀπετέλεσεν ἰδεῶδες καὶ ἔκλαμπρον πρότυπον Πατρός. Ἡ δευτερότοκος κόρη του δὲν ὀφείλει εἰς αὐτὸν ἐλάσσονα τῆς πρώτης, δύο δὲ τῶν δευνομώτων τοῦ πατρ' ἡμῶν γυναικειῶν κόσμου δὲν θὰ κατηύγαζον αὐτὸν ἄνευ ἐκείνου, ὅστις, διαγνοὺς τὴν εὐσίονον ἰδιοφυίαν τῶν θυγατέρων του, καὶ αὐτὸς ἀμέσως ὑπεδοήθησε τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας ἐπεξήτησε τὴν ἀρτίαν ἐξέλιξιν καὶ διαμόρφωσιν τῶν. Διὰ τοῦ Πατρός τῆς ἡ δεσποινῆς Ἐρασμῖα Καλλισπέρη ἐκονῶνθε τοῦ ἀθανάτου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων καὶ τὴν παιδεύσιν τῆς ταύτην συνεπλήρου ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην διὰ τῆς μελέτης τῶν ἐξοχωτέρων γάλλων καὶ ἀγγλῶν ποιητῶν. Ἐν ἀγωγῇ τοιαύτῃ τὸ καλλιτεχνικὸν τῆς αἰσθήμα κατέστη βαθύτερον καὶ ἰσχυρότερον, τὸ δὲ κλειδοκύμβαλον ὑπῆρξε τὸ ὄργανον, εἰς ὃ κατὰ προτίμησιν ἐγράφη ἡ μουσικὴ ὀργὴ τῆς. Ἀλλ' οἱ ἀπὸ περάτων γῆς εἰς τὰς Ἀθήνας συρρέοντες μουσικοδιδάσκαλοι, ὡς εἰς τόπον ἔνθα πρόχειροι καὶ ἄφθονοι πρόκεινται αἱ δάφναι, τοὺς θριάμβους τῶν ἐπεξήτων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀμιλλώμενοι τῆς νὰ ὑπερτερῆσιν τὸν ἄλλον περὶ τὴν εὐκινῆσιαν τῶν δακτύλων, καὶ ἡ Ἐρασμῖα Καλλισπέρη, ἥτις ἐξεκαίετο πρὸς ἄλλα καλλιτεχνικὰ ἰδεῶδη, ἐπόθησε νὰ μεταβῇ εἰς Παρίσιον.

Ἡ ἐπιθυμία τῆς εἰσηκούσθη. Ἐπρόκειτο συγχρόνως ν' ἀπέλθωσι τῆς πατρικῆς στέγης καὶ ἡ πρώτη ἀδελφὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς ὁ μόνος, θλιβερά δὲ μόνωσις θὰ ἐδημιουργεῖτο ἐντεῦθεν ἐν τῇ οικογενειακῇ καλιᾷ. Ἀλλ' ὁ πολὺς Πατὴρ, ὅστις ἦτο πλούσιος εἰς ἀγάπην, ἐπομένως δὲ καὶ εἰς αὐταπάρησιν καὶ αὐτοθυσίαν, πληρώσας τὰ τέκνα του ἀσπασμῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ τελευταῖοι, τὰ ἀπέστειλεν εἰς τὴν ξένην, ταραττόμενος ὑπὸ τοῦ προαισθήματος, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ αὐτὸς ἴσως θὰ ἐσβέννυτο ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλὰ καὶ καταναζόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἐπλήρου οὕτω καὶ ὑστατον πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον, συντελῶν εἰς τὴν ὑπερτέραν μόρφωσιν υἱοῦ καὶ θυγατέρων, περὶ ὧν ἐγίνωσκεν ὅτι, ὡς αὐτός, διεφλέγοντο ὑπὸ θερμῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ θ' ἀφίερουν ὑπὲρ αὐτῆς τὰς καρδίας καὶ τὰς ἰκανότητάς τῶν.

Ἐν Παρισίοις ἡ Ἐραδμία Καλλισπέρη διέμεινε τέσσαρα ἔτη ἐν μᾶ τῶν αὐτῶν πρώτων Μονῶν, ἐκπαιδευομένη καὶ φοιτῶσα εἰς τὸ Ὀδεῖον, ἔχουσα δ' ἅμα ἰδιαίτερος καθηγητᾶς τοὺς διασήμεους μουσικοδιδασκάλους Le Couppey καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου τὸν Duvernoy. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐγγνώρισε ἐκ τοῦ σύνεγγυς πολλοὺς τῶν διακεκριμένων μουσικῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν συνθέτην τῆς Ἡρωδιάδος, ὅστις ἤξιώσε καὶ νὰ ἐπιδείξῃ θερμὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν σπουδῶν τῆς, ὡς καὶ τὸν Gounod, ὃν πολλάκις πύτύχνησε νὰ ἴδῃ διευθύνοντα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μουσικῶν λειτουργιῶν (messes) αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰς τοῦ Verdi ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Notre Dame τῶν Παρισίων καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Trocadero. Ἐσύχναζε πρὸς τούτοις εἰς τὰ Concerts Lamoureux, τὰ ὁποῖα ἐλάμπρυνον ἐκάστοτε οἱ διασημότεροι καλλιτέχναι τοῦ κόσμου.

Καὶ συγχρόνως μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς παροικολοῦθει ἱκανὰ μαθήματα (Cours) τῆς Σορβώνης καὶ τοῦ Collège de France, τηροῦσα οὕτω καὶ τὴν πατρικὴν νοθεσίαν καὶ γνώμην, ὅτι πνεῦμα ἀκαλλιέργητον δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὴν μουσικὴν. Ἐνεκα τούτου δὲν ἠρέθη εἰς τὴν ὀργανικὴν παιδευσίν μόνην. Ἐσπούδασε καὶ τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς, ὡς καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς καὶ ἅπασαν τὴν ἐξέλιξίν τῆς, μελετῶσα τὰ κάλλιστα περὶ αὐτῶν συγγράμματα.

Κατηρητισμένη οὕτω ἠδύνατο ἡ Ἐραδμία Καλλισπέρη, ἂν μετείχε φυσιώσεως πολὺ συνήθους δυστυχῶς, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ἐν πεποιοθῆσει, δι' αὐτὴν ὄχι ἀδικαιολογήτῳ, ὅτι ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν σπουδῶν εὐσυνειδήτων, καὶ ἐπανήρχετο κατέχουσα ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐδικαιούτο τις ν' ἀπαιτήσῃ παρ' ὑπερόχου καλλιτέχνιδος. Ἄλλ' αἱ ἀληθῶς εὐδόκιμοι φύσεις, γενναῖαι ἅμα καὶ εὐλακεῖναι, ἀναγνωρίζουσι, παρ' ὅλην τὴν ἐπίδοσιν τῶν, ὅτι πρὸς τὸ ἰδεῶδες ἔχει τις πάντοτε νὰ διανύσῃ ἱκανοὺς ἀκόμη σταθμούς, καὶ ἡμετέρα καλλιτέχνις, μόνη πλέον τώρα, ἀλλὰ φρουρουμένη ὑπὸ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς σωφροσύνης τῆς καὶ ἐμψυχουμένη ὑπὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ πυρός τῆς, μετέβη καὶ εἰς Βιέννην, ἔνθα τέσσαρα ἄλλα ἔτη ἐγκατέμεινε, φοιτῶσα εἰς τὸ ἐκεῖ Ὀδεῖον, ὅθεν, ὑψίστα ἄλλα ἔτη ἐπιδόσας τὰς ἐξετάσεις τῆς, ἔλαβε τὸ ἀπολυτήριόν τῆς τέλος ὡς ἐνδεικτικὸν σχολικῶν σπουδῶν, ἠκολούθει δὲ καὶ τὴν σχολὴν τοῦ Leschetizki πολλῶ ἀνωτέραν τῆς τοῦ Ὀδείου, ἀληθῶς ἀριστοτεχνικὴν Σχολὴν.

Μετὰ τὴν πολυετῆ ταύτην συμπλήρωσιν σπουδῶν ἀρίτων καὶ λαμπρῶν, ἡ Ἐραδμία Καλλισπέρη ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ζητῇ ἴσως νὰ φαντασθῇ μετὰ τίνος φαιδρότητος καὶ ἀγαλλιάσεως ἐπανεῖδε τὸν Πατέρα ἐκεῖνον, εἰς ὃν ὤφειλε τὸ πᾶν. Φεῦ! ἡ νεαρὰ καλλιτέχνις ἀπέβη εἰς Πειραιᾶ μελανειμονοῦσα καὶ συνέχουσα τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα, ἀκράτητα, ἔρρευσαν μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τῷ σελτοῦ αὐτοῦ τάφου.

Ἡ νεότης, λέγουν, εὐκόλως λησμονεῖ τοὺς θανόντας. Τοῦτο δὲν ἀληθεύει, πρὸς τιμὴν τῆς, εἰς τὴν νεότητα, ἥτις βαθέως ἐσεβάσθη καὶ θερμῶς καὶ γνησίως ἠγάπησε. Δι' αὐτὴν ὁ τάφος δύναται νὰ χωρίσῃ τὰ σώματα, ἀλλὰ προσεγγίζει πλεῖστον τὰς ψυχὰς. Καὶ περὶ τῆς Ἐραδμίας Καλλισπέρη δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ζῆ ἐν τῷ Πατρὶ τῆς. Ὅταν λέγει «ὁ Πατέρας», ὁ τόνος καὶ ἡ φυσιογνωμία προδίδουσι εὐλάβειαν ἱερὰν, ἥτις συγκινεῖ, καὶ στοργὴν καὶ μνημῶν ἀκοίμητον, ἥτις λυπεῖ ἅμα καὶ καταβέβηκε. Ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῆς φέρεται χροσοῦν κόσμημα, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐλαβῶς φυλάσσονται τριχες ἀπὸ τῆς κόμης τοῦ γεννιέτορος. Τὸ κόσμημα τοῦτο ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ ἰσχὺν, γαλήνην καὶ πεποιοθῆσιν. Ἐάν τὴν ἴδῃτε ποτε τεταραγμένην, προσέξατε μὴ δὲν φέρῃ τὸ κόσμημα τοῦτο. Εἶνε δι' αὐτὴν πλέον ἢ ἄθροισμα ἀδαμάντων. Μεταξὺ στέμματος καὶ αὐτοῦ δὲν θὰ ἐδίσταζε ν' ἀπωθήσῃ τὸ στέμμα. Ἡ στοργὴ αὐτῆ καὶ ἡ λατρεία δὲν δεικνύουσι τὴν ἀληθῆ καλλιτέχνιδα περιφανέστερον ἢ ἡ ἀριστοτεχνικωτέρα ἐκτέλεσις τοῦ μᾶλλον περιτέχνου μέλους; Ἐνθυμούνται, πιστεύω, πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνώστροιων τὴν ἐσπέ-

ραν τῆς ἐν τῷ «Παρνασσῷ» περυσινῆς μουσικῆς ἐσπερίδος τῆς, ἥτις ἀνέδειξε θριαμβευτικῶς τὸ τάλαντόν τῆς. Ἐμοῦ ἡ ψυχὴ πληροῦται ἀκόμη γλυκυτάτης καὶ ἀθάτου μελαγχολίας ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς ἐκτελέσεως μέλους τοῦ Chopin, οὐ καὶ αἱ τύχαι καὶ τὰ πένθημά του θέλητρα ἔχουσιν ἐλκυσθῆ ἰδιαζόντως τὴν συμπάθειαν τῆς χρηστῆς μὲν καὶ εὐθείας, ἀλλὰ καὶ λεπτῆς καὶ ἰσχυρῶς παθαινομένης καρδίας τῆς. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ὀλίγω ἐνωρίτερον, περιφερόμην εἰς τὰς ἀτραπούς τοῦ νεκροταφείου Ἀθηνῶν, μελετῶν τὴν ἐγκόσμιον καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐν μέσῳ τῶν τάφων καὶ τῶν ἀσάπτων κυπαρίσσω. Ἡ ἐσπέρα ἔχωρει πλέον πρὸς τὴν νύκτα· ὁ ἄνεμος ἔπνεε ψυχρὸς καὶ πῶς ὀρυκτικός. Ὅτε, ἐνῶ ἤτοιμαζόμην νὰ ἐξέλθω, διακρίνω μορφὰς μελανειμονούσας, ἐνώπιον τάφου τινός, ἐν στάσει προσευχῆς. Ποῖαι ἦσαν; Φυλάξας παρὰ τὴν ἔξω ὁδόν, διέκρινα μετ' ὀλίγον τὰς ἀδελφὰς Καλλισπέρην. Παρὰ τὸν τάφον ἐκείνον, συγκοινοῦσα μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ Πατρός τῆς, ἡ Ἐρασμῖα Καλλισπέρην, ἤρτετο εὐλογίαν, δύναμιν, ἐμπνευσίν, γλυκύτητα, περιπάθειαν, ζωὴν.

Συνειθίσαμεν ν' ἀκούωμεν, ὅτι οἱ καλλιτέχναι εἶνε χαρακτῆρες ἀνώμαλοι καὶ δυστροποὶ, μὲ ἐπιθυμίας νοσηρὰς καὶ πάθῃ ἀντικοινωνικὰ, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπιτιθεύουσι τοιαῦτα ἦθη, ἀποτελοῦντα τὴν μόνην καλλιτεχνικὴν τῶν περιορισίαν. Ἄλλοι πάλιν ἐξ αὐτῶν περιφρονοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τὰς περὶ τὰς μελέτας ἀσχολίας, ἐκ τῆς μορᾶς ἰδέας ὅτι ἡ τεχνικὴ ἰδιοφυία ἀρκεῖ εἰς ἑαυτήν. Ἡ Ἐρασμῖα Καλλισπέρην, ὑπερτέρα τῶν νόσων τούτων καὶ τῶν μοριῶν, πιστεύει ὅτι ὁ ἀληθὴς καλλιτεχνικός κόσμος εἶνε ἀνεπτυγμένος καὶ ἀγαθός, ὅτι ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης τὸ ὥραϊον πρόπει νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ αὐτοῦ διαμορφώσῃ, ὅτι δὲ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας καὶ ἡ καθαρότης τοῦ πνεύματος δίδουσι τροφὴν ἰσχυρὰν εἰς τὴν φυσικὴν τεχνικὴν ἰδιοφυίαν, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας μορφωθείσα, ἀποτελεῖ ἀρτίαν, καὶ πάγκαλον καὶ ἀρμονικὴν καλλιτεχνικὴν μορφήν, ἐν ἣ θαυμάζει τις τὴν καλλιτέχνηδα, καὶ εὐλαβεῖται καὶ τιμᾷ τὴν ἀμεμπτον καὶ ἀριστερικὴν διάπλασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἥθους.

Ἡ διδασκαλία τῆς τέχνης, ἣν παρέχει εἰς τὰς μαθητριάς αὐτῆς ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ σπουδαστηρίῳ τῆς, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν θορυβῶδη κρούσιν τῶν μουσικῶν πλῆκτρων, — ὅποια εἶνε ἡ δαψιλευομένη ἀντὶ ὀλίγων κερμάτων ὑπὸ τῶν βοηθῶν τῆς τέχνης—οὐδα τὰ μάλιστα εὐσυνείδητος μετάδοσις τοῦ μυστηρίου τῆς τέχνης, τῆς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τελειότητος, τοῦ ἰδεώδους, τῆς ἀρμονίας τῶν μουσικῶν φθόγγων καὶ τῶν ἐννοιῶν, αἵτινες περιέχονται ἐν αὐτοῖς.

Ἡ Ἐρασμῖα Καλλισπέρην εἶνε ἡ πρώτη καὶ μόνη μέχρι τοῦδε ἑλληνικὴ καλλιτέχνης τῆς Μουσικῆς ἀτύφος καὶ ἀνεπίδεικτος, ἀλλ' ἐμπνευσμένη καὶ θερμὴ τῆς Μελοποιμένης ἴερα.

M, ΓΑΛΑΝΟΣ

